

گوێژەو ئەزمەر: زېلدانى گەشتیارانو مەینوشان

د. ناصح قەرەداخى

قوتوو و عەلاگەو شووشەشکاو. لەھەندئى شویندا بەشى پى دانان خاکی پاک نەماوە. تەنانتە سەر دارگوێژەکانیش بێبەش نەبوون لە خەنجەری پىسنشینى و بىباکى گەشتیارەکان. لەناو لقی درەختەکاندا چاوبگىزى تۆش وەک من بوتلە بىرە دەبینى بە لاقرتیهو تىت دەروانىو بە سەلیقەى خاوەنەکەى پى دەکەنى. هەفتانە هەزاران کەس سندوقى ئۆتۆمبیلەکیان پردهکەن لە عەلاگەو بوتلو شووشەو ئەچن لە بنارو سەرشاخ لە ورگیاندا بەتالیاڵ دەکەنەو هەو پاشماوەکەشیان

ئەم کەسانە بىگومان خەلکى ئەم شارەن، بۆیەش ئەچنە ئەو بەرزاییە دادەنیشن دلایان بە دیمەنى ئەم شارە دەکرێتەو هەو خۆشیان دەوئ. ئەم کەسانە تەنیا گەنجەکان نین، نەخوێندەوارەکان نین، تەنیا هەزارو زەحمەتکێشەکانى شار نین، بەلکى هەموو چىن و توێژەکانى شارن، بگرە ئەمانە رەنگە باشتەرەکانى شارین لە رووى خوێندەوارى و بارى ئابوریى و مەقامەو. رەنگە سىفەتى هاوبەش لەم کەسانەدا بىچگە لەو هەو کە دانىشتووى شارن، بىباکى بى، گوئ نەدان بى، بىخەمى بى بەرامبەر بە ژینگەى ولات. ئایا کەس لەمانە رازى دەبى پەک بوتلە شووشە لە حەوشەى مالى خویدا ورد بکات؟ یا لە باخەکید؟ ئەى بۆچى لە شوین سەیرانەکیدە بەهەر چواردەوریدا زىل بۆلۆدەکاتەو؟ بەتایبەتیش ئەو زىلانەى کە ئۆرگانى نین و هەرگیز نافەوتىن؟ کەواتە ئەمانە ئەو خاکی بەهى خۆیان نازانن یا لانى کەم دلایان پى ناسووتى، ئەگینا بلنى کەس هەبى نەزانى وردکەرنى شووشەو بۆلۆکەرنەو هەو بوتل لە جەستەى ئەو خاکیدا چەند ناشیرین و زیانبەخشە! رەنگە ئەم کەسانە بىزارو بىتاقەت بن لە دەستى خۆیان و خىزانیا، لە دەستى دەسەلاتدارەکانیا، لە داخى سیاسىیەکانیا، بەلام گوناھى خاک چىيە؟ ئەو خاکی کە ئەوان پىسى دەکەن (هیشتا!!) تاپۆى مىللەتەو تالانفروش نەکراوە. رەنگە شارەوانى و گەشتوگوزارو ژینگە ئیھمالییاڵ کردبى سو زىلدانیاڵ دانەنابى، یا زىلدانى رىو لەیان دانابى کە بە زىلى یەک خىزان پردەبیتەو، بەلام تاوانى دۆلو چەمى چیا چىيە بکرى بە زىلدانى شارەوانى و گەشتوگوزار؟ رەنگە وایزان بەرپرەکان ئەوئەندە لە خەمى باخەکانى خۆیاندا ئەوئەندە بىر لە داربەرەو هەکانى ولات نەکەنەو، بەلام خۆ نابى داخى ئەمانە بە خاکو ژینگەى ولات برێژین. بەراستى

ئیمە مىللەتێک لە کۆنەو هەو خاکی مىللەتى خۇمان خۆشویستوو هەتەنگیانەو هەتوین. باپیرانمان بە دەست بەردى کێلگەکانیاڵ بۆ کۆکردووینەتەو هەو کردوویانە بە کەلەک، چیاکانیاڵ تەخت کردوو هەو کردوویانە بەتەلان، بەلاپالى چیاکانەو رەزیاڵ بۆ ناشتوویو داربەرەو هەکانیاڵ بۆ پاراستوین. باپیرەکانمان چونکە لە باوەشى سروشتا ژیاو و روژىیاڵ لى بەدەست هیناوە لە ئیمە زياتر قەدیراڵ زانیو. ئیمەى شارنشین چونکە روژیمان لە مامەلەى بازارو ژمىریارى فەرمانگەکانمان وەرەگرین نازى سروشتمان لانەماو هەو لەیادمان کردو هەو سەلامەتى سروشت چەند بۆ سەلامەتى خۇمان پىوێستە! ئەو وردە شووشەو پلاستیکو قوتوانەى بە گۆیژەو ئەزمەدا بۆلۆبونەتەو بە ئاسانى نافەوتیو بۆ سالیانى بىبیرانەو ئەبنە ماى پىسى ژینگەو زیاڵ: دیمەنى شوینەکە ناشیرین دەکەن، رێگە دەگرەن، زیاڵ

بە روو هەو رىبوار دەگەینەن. ئەگەر ئەم رەوتى سەیراڵ شوینپىسىيەش بەرەوام بى ئەوا چەند سالیکی تر رىبواراى ئەم سەیرانگایانە ئەبى یا خاکیەنان لەگەل خۆیاڵ بەرن بۆ شوین پاکردنەو، یاڵ لەسەر قىرەکە سىفرە راخەن! لەم ولاتەدا هەموو شتىک زۆرو بۆرە بەو مانایى ژمارە گرنگە نەک جەو هەر، چەندایەتى نەک چۆنایەتى. بۆ هەموو شتىک جۆرەها دامودەزگا هەيە، بەلام بەهەموویاڵ کارى دەزگایەکی چاک ناکەن. رەنگە فەرمانگەکانى شارەوانى و گەشتوگوزارو ژینگە لەوئەداتەقسیریاڵ هەبى کە نەیانتوانیو هەندازەى کێشەکە تى بکەن و خزمەتگوزارى پىوێست لە سەیرانگەکاندا دابین بکەن. بۆنموونە ئایا ئەو زىلدانەى لە دەباشان دانراو بەشى ئەو هەموو سەیرانگەرە دەکەن؟ یا ئەو تاکە تاکە سەتە لە کەنارى جادەى ئەزمەدا دانراو کەى بەشى پاشماو هەو ئەم هەموو ساردى و مەشروب خۆرە دەکەن! ئەى پاککردنەو چى؟ هىچ خزمەتگوزارىیەک بى بەردەوامى و سىانە نابى. ئامانجى ئەم دەزگایانە نابى ئەو هەبى بلین فلان شتمان کردوو، سەتلمان دانوا، یەکجار

پاکمان کردۆتەو. هەتا زىل بىمىنى ئىشى ئەمانیش ئەبى بەرەوام بى کەلەکەبوونى زىل وەک لەو وینانەدا دیارە چەند خەتای گەشتیارانە ئەوئەندەش نیشانەى نوشوستى ئەم لایەنانەى لە ئەنجامدانى ئەرکەکانیاڵ. ئەمانەو هەندى رىکخراوى ناحکومیش زياتر باس لە هۆشیارى دەکەن، بەلام بەرنامەى هۆشیارى بەبى توێژینەو نابى. هۆشیارى بەبى خزمەتگوزارى ئەنجامىکى وای نىيە، هۆشیارى پىوێستە، بەلام تەسەورى خۆت بکە، قوتوو ساردىيەکت بەدەستەو هەو نىو سەعات دەروى زىلدانىک نابىنى، چى لى دەکەى سەرەنجام لەوانەى تىقوویەک بکەیت و فری دەى!! پلاندانان بۆ پاککردنەو هەو ژینگە بەرنامەىکى فرە لایەنەى دەوئ کە سەرەتا توێژینەو لە خۆ بکرى بۆ دەستىشانکردنى هۆیەکانى ئەم جۆرە رەفتارەى خەلکو دەستىشانکردنى شوینەکان، پاشان دەستەبەرکردنى خزمەتگوزارى پىوێست بۆ کۆرنەو هەو زىل ئىنجا بەرنامەى هۆشیارى بۆ ناشناکردنى گەشتیاران. داکوتانى چەند لافیتەو تابۆلەىکى رەنگاورەنگو بۆلۆکەرنەو هەو پىامى رووت کارىگەرىيەکی ئەوتوى نابى لەم کێشە رەفتارىيەدا.

روونکردنەو هە

لە ژمارە ٢١٨ ریکەوتى ٢٠٠٨/٥/١٢ دا بابەتێک لە روژنامەکاندا لە لاپەرەى بەدواداچووندا هاتوو (نەبوونى دەرمان نەخۆشەکانى نەخۆشخانەى هیوا بى هیوا دەکات) لەبەر ناراستى بوونى ئەو زانیاریانەى لەو بابەتەدا هاتوو، ئەم روونکردنەوتان دەخەینە بەردەم.

ناوھینانى نەخۆشخانەى هیوا بە (بى هیوا) کارىکى ئەستەمە، نەدەبوايە ئەو بەرێزەى ئەم بابەتەى نووسیو، ئاواتى زياتر لە ١٨٠٠ نەخۆش کە سەردانى ئەم نەخۆشخانەى دەکەن لە هەموو ناوچە جوگرافىيەکانى کوردستان و عىراقو هە بى هیوا بکات، ئەو غەدرە لەو ئامانجەى ئەو هەموو هاوالاتىيە کە پشتیاڵ بەم نەخۆشخانەى بەستوو، نەبوونى پەکیک لە دەرمانەکان بۆ حالەتێکى نەخۆشپەک ئەو ناکەینت ئەو هەموو خزمەتگوزارىيە تەندروستىيە فەرامۆش بکرىت کە روژانە لەو نەخۆشخانەى کارى تىدا دەرکرىت، لەکاتى سەردانى وەزىرى تەندروستى عىراقى بۆ نەخۆشخانەکە لە و تەيکیدا بۆ کەنالهکانى راگەياندن وتى (ئێو خزمەتێکى گەورەى عىراق دەکەن نەک کوردستان، نەخۆشخانەکەتان نمونەى نەخۆشخانە تايبەتەکانى دونیايە، بەلام ئێو ئىمکانیەتان کمتەر، بە هەرحال نەخۆشخانەکەتان هیوايەکی نووینە بۆ هەموو نەخۆشپىيەکانى شىزىيەنجە لە عىراقدا).

دووھم:

پىامنىز باس لە حالەتى دەگەنى نەخۆشپەک دەکات، کە ژمارەیاڵ لە نەخۆشخانەکەدا کەمە، بەلام ئەم حالەتە بە (٢٠٠٠) حالەت ناو دەبات، لە راستىدا تا ئىستا ژمارەى هەموو نەخۆشەکان نزىکەى (١٨٠٠) نەخۆشە چۆن ژمارەى ئەو حالەتەى کرد بە (٢٠٠٠)، نازانى ئەو بەرێزە پشتى بە چ داتايەک بەستوو.

سىيەم:

بەپىنى ئەو ئامارائەى لەبەردەستماندايە، سەرەراى ئەو دەرمانائەى کە لەبەردەستماندايەو لە وەزارەتى تەندروستى دەنئىررىت بۆ نەخۆشخانەکە، بەلام بودجەيەکی زياتر تەرخانکراو بە دەرمان کرىن، هەر بۆ نمونە لە ٢٥ روژى رابردوودا زياتر لە ١٥٠ ملیون دىنار دەرمان کراو بۆ نەخۆشخانەى هیوا.

لە دواخالدا داواکارىن لە روژنامەکان، رىپۆرتاژىک بکات لەسەر بەشەکانى نەخۆشخانەکە ئەو راستیانەى کە هەيە بىخاتەرۆ، ئەوکاتە دەرەکەوتىت ئەو نەخۆشخانەى هیواى ئەو هەموو نەخۆشەيە کە بۆ چارەسەرى چارەسەرکردنى کىمىاووى دەستىشانکردنى گەلیک بوارى تر رووى تىدەکەن.

د. شىرکۆ عەبدوللا رەشىد

بەرئۆبەرى گشتى

ئەو زانیاریانەى لە راپۆرتەکاندا هاتوو سەرچەمیان لە کارمەندان و بەرپۆبەرى نەخۆشخانەکە وەرگىراو.